

بررسی نرم افزارهای قرآنی نور

در آستانه ورود به ماه مبارک رمضان

علی خانی *

akhani@noornet.net

اشاره

با پیشرفت فناوری و ظهور دستگاه‌های هوشمند، استفاده از نرم‌افزارهای قرآنی به یکی از راه‌های مؤثر در ترویج و فراگیری آموزه‌های قرآن کریم تبدیل شده است. این نرم‌افزارها، نه تنها دسترسی آسان به متن و تفسیر آیات الهی را فراهم می‌کنند، بلکه ابزارهای مختلفی برای آموزش و مطالعه این کتاب آسمانی به کاربران ارائه می‌دهند. مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور)، بیش از سه دهه است که در راستای تولید کتابخانه‌های دیجیتال اسلامی همت گماشته و تاکنون تولیدات فاخر و ارزنده‌ای را تقدیم جامعه علم و پژوهش نموده است؛ از جمله می‌توان به محصولات قرآن‌محور اشاره کرد که علاقه‌مندان و مخاطبان بسیاری را جذب خود ساخته است.

این نوشتار در سه محور: نرم‌افزار، وبگاه و اپلیکیشن موبایلی، به اختصار به بررسی محصولات قرآنی این مرکز مبادرت ورزیده و به واکاوی ویژگی‌ها و قابلیت‌های این دست تولیدات ارزشمند می‌پردازد.

* پژوهشگر و دانش‌آموخته حوزه علمیه.

اهمیت و ویژگی‌های تولیدات قرآنی نور الف. اهمیت

نرم‌افزارهای قرآنی، به برنامه‌های کاربردی اطلاق می‌شود که به منظور ارائه متن قرآن، تفسیرها، ترجمه‌ها و منابع مرتبط با مطالعه و فهم قرآن کریم طراحی شده‌اند. این نرم‌افزارها می‌توانند شامل برنامه‌های موبایلی، وبگاه‌ها و نرم‌افزارهای دسکتاپ (رومیزی) باشند.

استفاده از نرم‌افزارهای قرآنی در دنیای امروز، به دلایل زیر حایز اهمیت است:

۱. دسترسی آسان

کاربران می‌توانند به‌آسانی به متن و ترجمه آیات قرآن و تفاسیر آن دسترسی پیدا کنند. این ویژگی، به‌ویژه در جوامع غیر عرب‌زبان که دسترسی به متون اصلی قرآن دشوار است، اهمیت ویژه‌ای دارد.

۲. آموزش و یادگیری

این نرم‌افزارها، ابزارهای آموزشی لازم را برای یادگیری مفاهیم و آموزه‌های قرآن به کاربر ارائه می‌دهند؛ به عنوان مثال، بسیاری از این نوع برنامه‌ها، شامل: متون، فایل‌های صوتی، چندرسانه‌ای و ویدیوهای آموزشی مرتبط با موضوع قرآن کریم است.

۳. ترویج فرهنگ قرآنی

با افزایش دسترسی به قرآن، فرهنگ و آموزه‌های قرآنی نیز ترویج می‌یابد. این امر می‌تواند به تقویت ایمان و ارتباط کاربران با قرآن و تعالیم اسلامی کمک کند.

هدف اصلی از مقاله حاضر، بررسی نرم‌افزارهای قرآنی نور و ارائه نتایج کاربردی برای بهبود کیفیت این نرم‌افزارها و استفاده مؤثرتر از آنها در آموزش و ترویج آموزه‌های قرآنی است.

ب. ویژگی‌ها

به طور کلی، محصولات قرآنی نور شامل ویژگی‌های متنوعی است که به مهم‌ترین آنها اشاره می‌کنیم:

۱. تلاوت و قرائت

معمولاً تولیدات قرآنی نور مانند: جامع تفاسیر نور، پایگاه جامع قرآنی و قرآن همراه نور، از قابلیت تلاوت و قرائت آیات قرآن برخوردار است. این قابلیت، به کاربران کمک می‌کند تا شیوه درست خواندن و تجوید صحیح آیات را یاد بگیرند و از شنیدن نوای دلنشین آیات لذت ببرند. ترتیل، تحقیق، تلاوت مجلسی و ترجمه گویا، از جمله این قابلیت‌های صوتی است.

۲. ترجمه و تفسیر

نرم‌افزارهای قرآنی، معمولاً شامل ترجمه‌های مختلف و تفاسیر معتبر و متنوع قرآن هستند که به کاربران امکان می‌دهد تا معنا و مفهوم آیات را بهتر درک کنند؛ برای نمونه، ترجمه گویای فارسی و انگلیسی در نرم‌افزار جامع تفاسیر نور، بر میزان استفاده از این برنامه فخر را افزوده و فهم معنای آیات را آسان ساخته است.

۳. منابع مرتبط

در برخی محصولات قرآنی نور، منابع و آثار مرتبط با دانش قرآن جهت استفاده قرآن‌پژوهان گنجانده شده است؛ برای مثال می‌توان به نرم‌افزاری مانند «دانشنامه علوم قرآن (مشکاة الأنوار ۲)» اشاره کرد که بیش از هر چیز، مشتمل بر منابع مرتبط با علوم قرآن است.

۴. جست‌وجو

امکانات متعدد جست‌وجو در متن قرآن، تفسیر آیات و دیگر کتب مرتبط، یکی دیگر از ویژگی‌های مهم نرم‌افزارهای قرآنی نور است. این قابلیت، به کاربر امکان می‌دهد آیات مورد نظر خود را

- * تلاوت آیات به صورت: ترتیل، تحقیق و تحذیر؛
- * دسترسی به اعراب آیات (صرفی، نحوی و بلاغی)؛
- * فرهنگ موضوعی آیات؛
- * فهرست اعلام و اسماء (صریح و غیرصریح)؛
- * قابلیت اشتراک گذاری متن و ترجمه قرآن؛
- * نشانه‌ها (شامل آخرین مراجعات و علاقه‌مندی‌ها)؛
- * جست‌وجو در متن: قرآن، ترجمه و تفسیر آیات؛
- * قابلیت ختم شخصی قرآن کریم.

معمولاً تولیدات قرآنی نور مانند: جامع تفاسیر نور، پایگاه جامع قرآنی و قرآن همراه نور، از قابلیت تلاوت و قرائت آیات قرآن برخوردار است. این قابلیت، به کاربران کمک می‌کند تا شیوه درست خواندن و تجوید صحیح آیات را یاد بگیرند و از شنیدن نوای دلنشین آیات لذت ببرند. ترتیل، تحقیق، تلاوت مجلسی و ترجمه گویا، از جمله این قابلیت‌های صوتی است

ب. وبگاه جامع قرآن

وبگاه‌های قرآنی، به کاربران این امکان را می‌دهند که به اطلاعات جامع‌تری درباره قرآن دسترسی پیدا کنند. این نوع پایگاه‌ها ممکن است شامل: مقالات، تفسیرها، ترجمه‌ها، دوره‌های آموزشی، پرسش و پاسخ‌های قرآنی و اطلاعات مفید دیگر باشند. گفتنی است که در معمول وبگاه‌های نور، مانند: جامع قرآن، نور حدیث، حوزه‌نت، نورمگز و نورلایب، به مباحث و مطالب مرتبط با قرآن کریم توجه ویژه‌ای شده است. در این میان، وبگاه جامع قرآنی نور به نشانی quran.inoor.ir را باید جامع‌ترین بانک اطلاعات دیجیتال درباره متن، ترجمه و تفسیر قرآن کریم دانست. این وبگاه شامل بخش‌ها و قابلیت‌های ذیل است:

۱. متن قرآن کریم: ارائه متن کامل قرآن کریم با دو رسم الخط عثمان طه و نیریزی با امکان تغییر اندازه قلم نمایش، به همراه فهرست‌های: الفبایی، ترتیب زمان و مکان نزول، و دیگر امکانات نمایشی، از امکانات این بخش است.
۲. ترجمه و تفسیر: این پایگاه، دارای ترجمه‌های متعدد (معنایی، آزاد، لفظی، کهن، آهنگین، منظوم و برگرفته) از قرآن کریم به ۳۳ زبان زنده دنیا و نیز مشتمل است بر متن صدها

به‌آسانی پیدا کند و مفاهیم آنها را بررسی نماید. وجود ابزارهای کاربردی جهت جست‌وجوی ساده و پیشرفته، به همراه امکان محدود کردن دامنه تحقیق، به کارایی این قابلیت ارزشمند افزوده است.

نرم افزارهای قرآنی نور

موضوع قرآن، در بسیاری از محصولات نور مورد توجه قرار گرفته و معمولاً در شماری از نرم‌افزارهای شخصیت‌محور نیز یکی از مباحث کلیدی دانشمندان و محققان اسلامی، پرداختن به علوم و معارف قرآنی است. از این رو، اطلاعات قرآنی نور، محصور به برنامه‌های یادشده در این نوشتار نمی‌شود. به‌طور کلی، می‌توان تولیدت قرآنی مرکز نور را در سه دسته کلی جای داد:

الف. قرآن همراه نور

نرم‌افزارهای موبایلی، به دلیل دسترسی آسان عموم افراد به تلفن همراه، از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند. از این رو، یکی از خدمات مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، تهیه و تولید نرم‌افزارهای موبایلی به همراه قابلیت‌های کاربردی و پژوهشی است. اپلیکیشن قرآن همراه نور، به‌عنوان یکی از پرکاربردترین محصول قرآنی موبایلی این مرکز شناخته می‌شود.

محتوا و امکانات این برنامه موبایلی جامع قرآن، عبارت‌اند از:

- * متن قرآن کریم به‌صورت مصحف عثمان طه و آیه‌محور، به همراه فهرست و معرفی سوره‌ها؛
- * ترجمه قرآن به زبان‌های زنده دنیا؛
- * تفاسیر مهم شیعی و سنی؛ احادیث تفسیری؛

عنوان تفسیر از مفسران مشهور شیعه و سنی از گذشته تاکنون.

۳. **احادیث تفسیری:** احادیث تفسیری، از منابع تفسیر روایی و دسته‌بندی در پنج گروه: اسباب نزول، تفسیری، فضایل، موضوعی و مرتبط و اتصال هر حدیث به آیه مربوط استخراج شده است. کاربر با مراجعه به این قسمت، به تمامی اطلاعات تفسیری که در تفاسیر روایی شیعی موجود است، به صورت منظم و طبقه‌بندی شده دسترسی خواهد داشت.

۴. **اعراب کامل آیات:** این وبگاه، مشتمل است بر یک دوره اعراب کامل قرآن به صورت ماشینی و دستی، با جدیدترین روش هوشمند در زمینه: صرف، نحو و بلاغت. در این برنامه، تجزیه صرفی و ترکیب نحوی قرآن با قابلیت دسته‌بندی تگ‌های صرفی و نمایش پیکره نحوی با جست‌وجوی ترکیبی و ارائه بلاغت قرآن به شیوه درختی با اتصال به آیات نمایش داده می‌شود.

۵. **فرهنگ موضوعی:** دو فرهنگ موضوعی مستقل به زبان فارسی و عربی، در پایگاه قابل دسترسی است که شامل موضوعات قرآن با ساختار درختواره و دسته‌بندی علمی و دسترسی آسان به موضوعات، نمایه‌ها و کلیدواژگان قرآن و آیات مربوط به آنهاست. این فرهنگ موضوعی، دارای دو مدخل و راه دستیابی است؛ نخست از طریق درختواره، کلیدواژه، نمایه و موضوع، و دیگری از طریق هر آیه که کاربر به موضوعات و نمایه‌ها و تکواژگان ذیل آن آیه دست می‌یابد.

۶. **اعلام صریح و غیرصریح آیات:** اعلام صریح و غیرصریح قرآن کریم، با استناد به تفاسیر مهمی چون مجمع البیان طبرسی و جامع البیان طبری استخراج گردیده و طی ۲۵ گروه دسته‌بندی شده است. گفتنی است که هر علم با ارجاع به اعلام مرتبط و اتصال مقاله‌های مرتبط به آن، به صورت تفصیلی معرفی شده است. از این رو، امکان لینک اعلام به پایگاه نور مگز (مجلات تخصصی نور) و نورلاب (کتابخانه دیجیتال نور) وجود دارد.

در این بخش، اعلام اسباب نزول نیز که از احادیث اسباب نزول در تفاسیر روایی دسته‌بندی شده استخراج گردیده، به اعلام قرآن اضافه گردیده است.

۷. **سوره‌نامه (شناسنامه سوره‌های قرآن کریم):** در این بخش، برای قرآن و هریک از سوره‌ها شناسنامه‌ای منسجم با سرفصل‌های یکدست از منابع تفسیری و علوم قرآنی تدوین گردیده است. تلاش شده اطلاعات کامل و جامع سوره، از منابع معتبر گردآوری شود و با حذف موارد تکراری و تکمیل کمبودها، با متنی هماهنگ ارائه گردد. مقالات این بخش، به دو زبان فارسی و عربی است.

۸. **آیات مرتبط با یکدیگر:** استخراج آیات مرتبط با یکدیگر که بر اساس متون تفاسیر موجود در پایگاه با هم ارتباط داشته‌اند، به صورت هوشمند شناسایی شده و در اختیار قرار می‌گیرد. از آنجا که مفسران برای تفسیر آیه، به آیات دیگر قرآن استناد یا استشهاد می‌کنند، شناسایی این آیات، کاربرد ویژه‌ای خواهد داشت؛ به‌خصوص در تفاسیری که با گرایش تفسیر قرآن به قرآن نگارش یافته است.

۹. **جست‌وجوی لفظی:** استخراج آیات قرآن از متون پایگاه با استفاده از موتور جست‌وجوی هوشمند و پیشرفته، خدمتی نوین است که موجب آسانی پژوهش گردیده است.

۱۰. **تلاوت آیات:** تلاوت قرآن توسط قاریان مشهور جهان اسلام: در بخش چندرسانه‌ای پایگاه جامع قرآن، می‌توان تلاوت آیه را از ده‌ها قاری بنام جهان اسلام شنید. این تلاوت‌ها، شامل انواع مختلف: ترتیل، تحذیر و تحقیق است.

ج. **نرم‌افزارهای رومیزی (ویندوزی)**
نرم‌افزارهای دسکتاپی یا رومیزی، معمولاً امکانات پیشرفته‌تری نسبت به نسخه‌های موبایل دارند و می‌توانند برای تحقیق گسترده‌تر و مطالعه عمیق‌تر قرآن و تفسیر آیات الهی مناسب باشند. تحلیل‌های پیشرفته و قابلیت‌های پژوهشی به همراه ذخیره‌سازی و مدیریت اطلاعات، از جمله

امکانات متعدد جست‌وجو در متن قرآن، تفسیر آیات و دیگر کتب مرتبط، یکی دیگر از ویژگی‌های مهم نرم‌افزارهای قرآنی نور است. این قابلیت، به کاربر امکان می‌دهد آیات مورد نظر خود را به آسانی پیدا کند و مفاهیم آنها را بررسی نماید. وجود ابزارهای کاربردی جهت جست‌وجوی ساده و پیشرفته، به همراه امکان محدود کردن دامنه تحقیق، به کارایی این قابلیت ارزشمند افزوده است

- قرائت قرآن با متن عثمان طه و صوت قاریان مشهور به صورت: تحدیر، ترتیل و تحقیق، به همراه ترجمه گویا.

- معجم صرفی قرآن با امکان انجام جست‌وجوهای متنوع بر اساس ویژگی‌های صرفی واژگان قرآنی.

- فهرست واژگان قرآن به همراه آیات و توصیفات آن از لغت‌نامه‌ها و قاموس‌های قرآنی مهم عربی و فارسی.

* دانشنامه علوم قرآن (مشکاة الأنوار ۲) محتوا و امکانات دانشنامه علوم قرآن به شرح ذیل است:

- متن ۶۸۱ عنوان کتاب در ۹۰۳ جلد از منابع مهم در زمینه علوم قرآن، به زبان: عربی، فارسی و انگلیسی.

- ارائه درختواره ۲۲ مبحث از مباحث مهم علوم قرآنی با بیش از ۳۰۰۰ موضوع و اتصال آن به ۳۰۳ عنوان کتاب.

- ارائه شرح حال علمی و قرآنی حدود ۲۰۰۰ قرآن پژوه از قرن اول تا پانزدهم با ۳۵ نمایه و ۳۰۰۰۰ چکیده و اتصال آن به بیش از ۳۰ عنوان کتاب.

- امکان محدود کردن کتب برنامه بر اساس

ویژگی‌های این نوع از نرم‌افزارها به شمار می‌روند.

در ادامه، با مهم‌ترین محصولات رومیزی قرآنی که به همت مرکز نور تولید شده، آشنا می‌شویم:

۱. محصولات تولیدی نور

قدیمی‌ترین دانشنامه قرآنی مرکز نور، «نور الأنوار» است که تا سال‌ها در زمره برجسته‌ترین برنامه‌ها محسوب می‌شد. امروزه نسخه ارتقا یافته و جدید این برنامه، جامع تفاسیر نور - نسخه ۴ نام گرفته است. به‌طور کلی، نرم‌افزارهایی که تاکنون به کوشش محققان و مهندسان مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی به شکل خاص در موضوع قرآن تولید شده‌اند، عبارت‌اند از:

* جامع تفاسیر نور - نسخه ۴

محتوا و قابلیت‌های نسخه جدید جامع تفاسیر نور عبارت است از:

- ارائه متن ۹۰۳ عنوان کتاب و رساله در ۳۵۶۴ جلد از منابع مهم قرآنی، همچون: تفاسیر ترتیبی (۴۶۲ عنوان)، تفاسیر موضوعی (۷۲ عنوان)، ترجمه‌های قرآن (۵۷ عنوان + ۲۳ ترجمه برگرفته + ۶۰ ترجمه خارجی در قسمت دانشنامه)، منابع تفسیر و علوم قرآنی (۳۱۹ عنوان)، فرهنگ‌نامه‌ها (۵۲ عنوان)، پرسمان‌های قرآنی (۳۲ عنوان).

- قابلیت دسته‌بندی منابع بر اساس: موضوع، زبان، قرن و مذهب.

- امکانات نمایش متن قرآن با قابلیت‌های متنوع؛ ۱۳۷ ترجمه به ۳۳ زبان دنیا به همراه مقایسه و ترازبندی بین ترجمه‌ها و آیات؛ اتصال آیات به بیش از ۴۰۴ تفسیر مهم شیعه و سنی؛ نمایش احادیث ذیل هر آیه از تفاسیر مهم روایی؛ نمایش آیات مرتبط لفظی، هم‌نشین و موضوعی؛ نمایش توصیف واژگان و اعراب نحوی، صرفی و بلاغی آیات قرآن به صورت آیه‌محور.

* فرهنگ موضوعی تفسیر التبیان و المیزان

محتوا و امکانات این فرهنگ موضوعی دیجیتال از قرار ذیل است:

- فرهنگ موضوعی ۲ عنوان از مهم‌ترین تفاسیر شیعی، به نام‌های: «التبیان فی تفسیر القرآن» و «المیزان فی تفسیر القرآن» با امکان اتصال متن تفسیر به ترجمه، شامل: چکیده‌نویسی متن (۷۲۰۰۲ موضوع)، نمایه‌سازی (۱۷۴۸۲۲ نمایه) و کلیدواژه (۱۲۵۸۷ کلیدواژه).

- قابلیت جست‌وجو در متن کتب و موضوعات.

* دانشنامه صافی

در این برنامه، متن پنج جلد از کتاب گرانقدر تفسیر صافی، اثر حکیم، محدث و مفسر، محمد بن شاه‌مرتضی، ملقب به ملا محسن فیض کاشانی قابل دسترسی است.

طبقه‌بندی مطالب کتاب تفسیر صافی به صورت درختواره‌ای در سه شاخه اصلی: اعلام، علوم قرآن و نمایه‌ها، به صورت ذیل ارائه شده است:

- اعلام: أسماء‌الله و صفاته؛ معصومان؛ انبیاء و صالحان؛ رجال؛ نساء؛ قراء؛ جن و ملک؛ کتب آسمانی؛ منابع؛ اماکن؛ ادیان، فرق و قبایل؛ اسباب نزول؛

- علوم قرآن: سور مکی، سور مدنی، سور مکی و مدنی، اسامی آیات و سور، عدد آیات سور، ناسخ و منسوخ؛

- مفاهیم: وقایع و ایام، ادعیه، آراء تفسیری فیض، براهین و ردود، وجه تسمیه، مفاهیم فقهی، مطالب ادبی، اسناد، روایات موضوعی، روایات فضائل، نقد روایات، قرائت، روایات تفسیری.

موضوعات: «جامع علوم قرآن، تاریخ قرآن، اعجاز، روش‌ها و گرایش‌های تفسیری، پاسخ به سوالات و شبهات قرآنی، قرائات، معارف قرآن، ترجمه‌پژوهی، تحریف‌ناپذیری، سوغندهای قرآنی، مثال‌های قرآنی، نسخ، قرآن‌شناسی، تأویل، تجوید، وحی، قصص، رسم‌الخط، محکم و متشابه، تاریخ تفسیر و مفسران، وجوه و نظائر، نزول، قرآن و علوم، واژه‌شناسی قرآن» زبان، پدیدآورنده، مذهب و کتب مرتبط.

- اتصال متن اصلی تعدادی کتب عربی با ترجمه فارسی آنها.

* کتابخانه احادیث تفسیری

محتوا و قابلیت‌های این کتابخانه تفسیر عبارت است از:

- متن کامل ۱۴۱ عنوان کتاب در ۶۸۵ جلد به زبان عربی و فارسی، در موضوعاتی مانند: اخلاق روایی، تفسیر روایی، حدیث، دعا، زیارت، سیره و فضایل اهل‌بیت(ع)، فقه روایی.

- ارتباط میان قرآن با احادیث در منابع برنامه، جهت فهم آیات از نگاه معصومان(ع).

- پیوند بین جوامع حدیثی و تفاسیر روایی با مصادر و ترجمه آنها.

مباحث.

* ترجمه تفسیر شبّر
تفسیر قرآن الکریم سید عبدالله شبّر، تفسیری
ارزشمند و مختصری است. این تفسیر، به نام
مؤلف آن معروف است و از سوره حمد آغاز شده

* دانشنامه طبری

در این نرم‌افزار، متن کتاب تفسیر طبری (چاپ دارالہجر)، اثر مورخ و مفسر نامی جهان اسلام، محمد بن جریر طبری گنجانده شده است. طبقه‌بندی مطالب کتاب تفسیر طبری به صورت دانشنامه‌ای در چهار سرفصل: مباحث، اعلام، کلیدواژه‌ها و آیات، به صورت ذیل عرضه گردیده:

- مباحث: استخراج و دسته‌بندی ۱۰۰۲۲۷ مبحث، مشتمل بر: ۴۶۱۸۲ مفهوم تفسیری، ۲۴۶۶ مفهوم اسباب نزول، ۱۴۶۶ مفهوم قرائت، ۷۰۲۸ مفهوم فقهی، ۱۰۰۰ مفهوم ادبی و ۴۲۰۸۵ مفهوم طرق روایات؛

- اعلام: شامل ۳۹۵۳ علم؛ استخراج فهرست دانشمندان اسلامی، عناوین مفسران، راویان، مقربان، فقیهان، ادیبان و اعلام موجود در اسباب نزول؛

- کلیدواژه‌ها: شامل ۱۸۹۹۳ واژه؛ نمایش نمایه‌ها و واژگان پیراسته تفسیری، فقهی، ادبی، اسباب نزول، و طرق روایات؛

- آیات: ۵۹۲۶ آیه؛ برچسب‌گذاری فهرست سوره‌ها و آیات قرآن در هریک از

وبگاه‌های قرآنی، به کاربران این امکان را می‌دهند که به اطلاعات جامع‌تری درباره قرآن دسترسی پیدا کنند. این نوع پایگاه‌ها ممکن است شامل: مقالات، تفسیرها، ترجمه‌ها، دوره‌های آموزشی، پرسش و پاسخ‌های قرآنی و اطلاعات مفید دیگر باشند. گفتنی است که در معمول وبگاه‌های نور، مانند: جامع قرآن، نور حدیث، حوزه‌نت، نورمگز و نورلایب، به مباحث و مطالب مرتبط با قرآن کریم توجه ویژه‌ای شده است. در این میان، وبگاه جامع قرآنی نور را باید جامع‌ترین بانک اطلاعات دیجیتال درباره متن، ترجمه و تفسیر قرآن کریم دانست

و به سوره ناس خاتمه می‌یابد. تفسیر شبّر، شامل بحث‌های صرفی و نحوی و کلامی زیبایی است.

به دلیل عربی بودن این تفسیر، علاقه‌مندان به قرآن از خواندن آن محروم می‌شوند. بنابراین، به کوشش شرکت خدمات نوررایانه سپهر، تفسیر ارزشمند به فارسی برگردان شده است. ترجمه این تفسیر، به قلم خانم فاطمه دشتی نجفی است که زیر نظر حجت‌الاسلام محمدباقر دشتی نجفی صورت گرفته است. این ترجمه، تا انتهای آیه ۳۰ سوره انعام می‌باشد.

* معجزه حفظ

از دیگر تولیدات قرآنی شرکت خدمات نوررایانه سپهر، معجزه حفظ است. برخی از قابلیت‌ها و ویژگی‌های این محصول کاربردی به شرح ذیل است:

- ترتیل کل قرآن همراه با ترجمه.

- ارائه طرح جامع حفظ و مرور با استفاده از روش علمی لایت‌نر.

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، همواره می‌کوشد در هر دانشی، از منابع معتبر و دست‌اول آن علم استفاده کند و منابع مرتبط و لازم را برای محققان عزیز فراهم نماید تا کاربران محصولات نور با خیالی راحت به پژوهش فناورانه مبادرت ورزند؛ اما یکی از چالش‌های اصلی در نرم‌افزارهای نور، از جمله تولیدات قرآنی، رعایت مالکیت معنوی آثار است.

گاهی برخی از مؤلفان یا ناشران، اجازه نشر آثار خود را در محصولات نور نمی‌دهند و همین امر، موجب محروم ماندن مخاطبان هدف از بعضی منابع ارزشمند و مورد نیاز محققان خواهد شد

- جلوگیری از تکرارهای اضافی در حفظ و مرور.
- آموزش کامل حفظ قرآن (بدون نیاز به استاد).

- بانک سؤالات حفظ.

- آزمون‌های تستی طبقه‌بندی شده.

- امکان فیش‌برداری، جست‌وجو و چاپ و تغییر فونت.

- امکان تکرار دلخواه قسمتی یا تمام آیه.

- رفع کامل اشتباهات در هنگام حفظ و مرور.

- تسلط بر ابتدا و انتهای آیات و صفحات.

- تقویت حافظه تصویری.

* نور الأنوار

همان‌طور که گفتیم، نور الأنوار، یکی از محصولات قدیمی مرکز نور است که نخستین دانشنامه چندرسانه‌ای قرآن کریم به شمار می‌آید. این نرم‌افزار، سال‌هاست که دیگر به شکل مستقل تولید نمی‌شود و در مجموعه‌ای مفید و کارآمد به نام «نورالثقلین» عرضه می‌گردد. برخی از قابلیت‌های نور الأنوار عبارت است از:

- متن کامل قرآن کریم با خط عثمان طه.

- دو دوره قرائت ترتیل کامل با صدای استاد منشاوی و استاد پرهیزکار.

- ۹ دوره از تفاسیر فارسی و عربی در ۸۵ جلد.

- ۱۳ ترجمه قرآن به زبان‌های: فارسی، انگلیسی، فرانسوی، آلمانی، اسپانیولی، ایتالیایی، ترکی و مالایی.

- روایات تفسیری و مرتبط با هر آیه

- شأن نزول آیات و سوره‌ها

- امکان جست‌وجوهای متنوع در قرآن و تفاسیر.

- لغت‌نامه مجمع البحرین.

- نمایش ده‌ها تصویر و ۷ قطعه فیلم.

* نویسیار قرآن

این برنامه، در واقع ابزار نگارش آیات قرآنی است که شامل امکانات زیر است:

- نسخه جدید و ارتقایافته نرم‌افزار قرآن در word.
- درج آسان متن، ترجمه و نشانی آیات قرآن کریم در ویرایشگرهای متنی تحت ویندوز.
- دسترسی آسان به متن و ترجمه کامل آیات قرآن کریم بر اساس سوره، جزء، صفحه و آیه مورد نظر.
- استفاده از ترجمه‌های مختلف قرآن کریم، شامل ۴ ترجمه فارسی و ۱۷ ترجمه به زبان‌های دیگر.
- جست‌وجو در متن، ترجمه و نشانی آیات به همراه ارائه فهرست موارد یافت‌شده.
- نمایش متن، ترجمه و نشانی آیات به صورت متمایز.
- محدود کردن نمایش اطلاعات قرآن بر اساس: متن، ترجمه یا نشانی آیات در محیط برنامه.
- امکان تغییر رابط کاربری برنامه به زبان: فارسی، عربی یا انگلیسی.
- سازگاری کامل با تمامی ویرایشگرهای مختلف متنی تحت ویندوز.

نرم‌افزارهای دسکتاپی یا رومیزی، معمولاً امکانات پیشرفته‌تری نسبت به نسخه‌های موبایل دارند و می‌توانند برای تحقیق گسترده‌تر و مطالعه عمیق‌تر قرآن و تفسیر آیات الهی مناسب باشند. تحلیل‌های پیشرفته و قابلیت‌های پژوهشی به همراه ذخیره‌سازی و مدیریت اطلاعات، از جمله ویژگی‌های این نوع از نرم‌افزارها به شمار می‌روند

۲. محصولات مشارکتی نور

در این بخش، فهرست‌وار به نرم‌افزارهایی که به سفارش شخصیت‌ها و عالمان برجسته قرآنی یا مراکز و نهادهای علمی و تحقیقاتی در موضوع قرآن کریم توسط مرکز نور تولید شده، به ترتیب الفبایی اشاره می‌کنیم. علاقه‌مندان جهت آشنایی

بیشتر با محتویات این محصولات، می‌توانند به پایگاه اطلاع‌رسانی مرکز نور (نورسافت) مراجعه نمایند:

مبادرت ورزند؛ اما یکی از چالش‌های اصلی در نرم‌افزارهای نور، از جمله تولیدات قرآنی، رعایت مالکیت معنوی آثار است.

گاهی برخی از مؤلفان یا ناشران، اجازه نشر آثار خود را در محصولات نور نمی‌دهند و همین امر، موجب محروم ماندن مخاطبان هدف از بعضی منابع ارزشمند و مورد نیاز محققان خواهد شد. متولیان امر در این مرکز، راهکارهای متنوعی را جهت کسب رضایت مؤلفان یا ناشران محترم انجام می‌دهند؛ ولی برخی

اوقات، چنین خواسته‌ای محقق نمی‌شود و این خود، یکی از چالش‌های اساسی در ارائه منابع معتبر و بنیادی در علوم مختلف اسلامی و انسانی، از جمله علوم و معارف قرآنی است که امید است در کشور ما قوانین مربوط به بحث مالکیت معنوی آثار، بهبود یابد و همه پژوهشگران و علاقه‌مندان به علوم اسلامی بتوانند از همه منابع موجود بهره لازم را ببرند و عموم جامعه به این گنجینه ارزشمند و میراث بزرگ دسترسی داشته باشند.

۲. زیاده‌روی در استفاده از فناوری

کاربرد نرم‌افزارهای قرآنی، نباید به یک رویه و نقطه اتکای صددرصدی در مسیر پژوهش تبدیل شود؛ زیرا ممکن است وابستگی به فناوری یا تکیه افراطی به نرم‌افزارهای قرآنی، در عمل، کاهش توجه دقیق و مطالعه سنتی آثار قرآنی را به دنبال داشته باشد. روش درست، آن است که بین بهره‌مندی از ابزارهای فناورانه و مطالعه سنتی منابع مربوط به علوم و معارف قرآنی، نوعی توازن و تعادل ایجاد کنیم تا ضمن بهره‌وری از فواید هر دو، از عوارض اتکا به هر یک به‌دور مانیم.

آثار مکتوب مرکز تحقیقات قرآن کریم، پرسش‌های قرآنی جوانان، ترجمان وحی، تفسیر قرآن مهر، تفسیر نور، درس‌هایی از قرآن، زمزم - ۴، شجره طوبی، شیخ ابوالفتوح رازی - نسخه ۲، فرهنگ موضوعی تفاسیر، مجلات تخصصی مرکز تحقیقات قرآن کریم، مجموعه آثار اولین کنگره بین المللی قرآن و علوم انسانی، مجموعه آثار آیت الله محمدهادی معرفت، مجموعه آثار حجت الاسلام والمسلمین قرائتی - نسخه ۲، مجموعه آثار دکتر محمدعلی رضایی اصفهانی، نسیم رحمت - نسخه ۲، همگام با وحی.

چالش‌ها و فرصت‌ها

در این قسمت، به‌اجمال چالش‌ها و فرصت‌های محصولات قرآنی نور را بررسی می‌کنیم:

الف. چالش‌ها

به‌طورکلی، در استفاده از محصولات نور و به شکل خاص، تولیدات قرآنی مرکز نور، با دو نوع چالش جدی مواجه هستیم:

۱. مالکیت معنوی آثار

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، همواره می‌کوشد در هر دانشی، از منابع معتبر و دست‌اول آن علم استفاده کند و منابع مرتبط و لازم را برای محققان عزیز فراهم نماید تا کاربران محصولات نور با خیالی راحت به پژوهش فناورانه

انتظار می‌رود با رفع مشکلات مربوط به مالکیت معنوی آثار، شاهد ارائه منابع قرآنی بیشتری در محصولات قرآنی نور باشیم و مسئولان امر، برای حل این چالش، قدم‌های جدی‌تر و کلان‌تری را در زمینه وضع قوانین شفاف و متقن دنبال نمایند.

همچنین، توسعه دوره‌های آموزشی آنلاین با محتوای متنوع برای یادگیری عمیق‌تر علوم و معارف قرآنی، از دیگر پیشنهادهای است که میزان کارآمدی استفاده مخاطبان از نرم‌افزارهای مرتبط با قرآن کریم را افزایش خواهد داد

ب. فرصت‌ها

برخی از فرصت‌های استفاده از تولیدات قرآنی نور، عبارت‌اند از:

۱. افزایش دسترسی

نرم‌افزارهای قرآنی نور می‌توانند به افزایش و آسان‌سازی دسترسی به معارف و آموزه‌های بلند قرآن کریم در میان اقشار مختلف جامعه کمک کنند.

۲. ترویج آموزه‌های دینی

این نرم‌افزارها می‌توانند به ترویج و گسترش فرهنگ قرآنی و آموزه‌های صحیح اسلامی در جوامع علمی و انسانی مختلف یاری رسانند و دوست‌داران این کتاب بزرگ آسمانی را از سرچشمه زلال معارف الهی بهره‌مند سازند و دستگیره مطمئنی برای آشنایی تشنگان حقیقت با معارف بلند اهل‌بیت عصمت و طهارت(ع) قرار گیرند.

۳. نوآوری در آموزش

استفاده از فناوری‌های نوین در نرم‌افزارهای قرآنی، می‌تواند به نوآوری در روش‌های آموزش دین و قرآن کمک کند. امید است با ورود هوش مصنوعی به عرصه علم و فناوری، شاید تحولات چشمگیری در این زمینه نیز باشیم.

سخن پایانی

نرم‌افزارهای قرآنی، به عنوان ابزارهای مهم در ترویج و فهم آموزه‌های قرآن کریم و تسهیل تحقیقات قرآنی به شمار می‌روند. با وجود چالش‌ها و موانع موجود، این نرم‌افزارها فرصت‌های مطلوبی را برای دسترسی آسان‌تر به قرآن و ترویج فرهنگ دینی فراهم می‌کنند. به منظور بهره‌برداری حداکثری از این فناوری‌ها،

لازم است که کیفیت محتوا، امنیت و حریم خصوصی کاربران مد نظر قرار گیرد و از منابع معتبر گسترده‌تری استفاده شود.

بنابراین، انتظار می‌رود با رفع مشکلات مربوط به مالکیت معنوی آثار، شاهد ارائه منابع قرآنی بیشتری در محصولات قرآنی نور باشیم و مسئولان امر، برای حل این چالش، قدم‌های جدی‌تر و کلان‌تری را در زمینه وضع قوانین شفاف و متقن دنبال نمایند.

همچنین، توسعه دوره‌های آموزشی آنلاین با محتوای متنوع برای یادگیری عمیق‌تر علوم و معارف قرآنی، از دیگر پیشنهادهای است که میزان کارآمدی استفاده مخاطبان از نرم‌افزارهای مرتبط با قرآن کریم را افزایش خواهد داد. ■

